

La finestra discreta. Quadern de la roda del temps - Antoni Puigverd

Quinze anys després de l'últim llibre d'Antoni Puigverd (*La Bisbal d'Empordà*, 1954) arriba *La finestra discreta*, subtitulat *Quadern de la roda del temps*, un enfilall de textos ordenats en dotze capítols que segueixen la seqüència de l'any. Alguns havien aparegut en forma d'article i han estat reescrits, ampliats, retallats; d'altres són inèdits. El resultat és un seguit de descripcions, reflexions i records que proporcionen al lector una experiència estètica i un enriquiment intel·lectual.

En el capítol corresponent al mes de juliol, llegim: “No hem fet, d'adults, la vida de pel·lícula que imaginàvem de nens. Però ja Dant, el sever, es consolava de les amargors d'una vida menor recordant que, del paradís, sempre ens en quedaran tres espurnes: les estrelles, les flors i la infantesa.” Aquest apunt incorpora els ingredients principals del llibre. En primer lloc, la mirada retrospectiva, la recança de no haver complert les expectatives desitjades. En segon lloc, la recuperació d'un autor reclus però vigent. En tercer lloc, el vocabulari religiós, que sobreviu a l'esvaniment de les creences. I en quart lloc, l'aspiració al consol, i no pas a la solució integral i definitiva dels conflictes.

Estrelles i flors

Certament, *La finestra discreta* parla de les estrelles, de les flors i de la infantesa. Els astres llunyans vénen a representar el desapassionament, la certesa que ni el nostre planeta ni la nostra època són el centre de l'univers, i menys tu i jo. Les flors són el regal menys artificiós que rebem cada any sense que ningú ens reclami res a canvi. La infantesa, finalment, ens proporciona records que recuperarem dècades després, quan tinguem prou experiència per valorar-los. El record de la bellesa des de la distància: aquest podria ser l'epítom del llibre.

Part dels apunts són reflexius. L'autor, des de la perspectiva dels seixanta anys, aborda qüestions relacionades amb la història, l'economia, la ideologia, la moral. Són textos sintètics, de vegades aforístics, que ofereixen una mirada lúcida, sovint desencisada, no sempre moralitzant, sobre “la desaparició de la responsabilitat individual”, “la teologia de l'aparença” o “l'alegre tristesa del món actual”. En paral·lel, defensa el dubte i alerta contra algunes tendències perniciosos: la candidesa,

el maniqueisme, el presentisme i l'esquematisme de l'anomenat "pensament positiu". No pot estranyar ningú que un dels autors més citats sigui Karl Kraus.

Antoni Puigverd reporta les passejades que fa a l'aire lliure. Descriu barriades perifèriques, horts semiurbans, *runners* de mitjana edat, l'aparició de la mimosa i dels primers pèsols, la llum que va canviant conforme avancen les estacions. Entenc que el llibre oposa el "sentit orbital" del temps a les temptatives que fem per transcendir-lo, com l'art modern, ara en mans dels "funcionaris de la provocació". En contraposició, com si volgués retre homenatge a la natura, Puigverd es complau a descriure les sensacions que li procuren els sentits: el sabor excessiu d'un determinat pernil, la sensualitat d'una fuga de Bach, l'olor del sotabosc, la sorpresa cromàtica que procuren les fulles de gingko. En més d'una ocasió, la contemplació d'algun fet natural es transforma en metàfora. Així, la boira li fa pensar en el paper tranquil·litzant de la mentida, la pluja simbolitza la tolerància, i "el Ter arriba al mar tan cansat com el nostre temps arriba a la platja del present".

La infantesa de l'autor es fa present en els passatges més aconseguits del llibre, quan evoca els cuinats de l'àvia, el pentinat de l'oncle, els hàbits del mestre de violí. Menció especial mereixen les referències a Maria, escarràs de la Bisbal, i a la pensió de Lesseps on l'autor va viure quan tenia nou anys. Aquestes evocacions es mouen entre la memòria personal i la història col·lectiva, ja que Puigverd sosté que el canvi del vell món al nou es va produir a Catalunya fa dues generacions.

Un dels mèrits del llibre és la capacitat de resumir un ampli arc de temps en poques frases: "L'aprenentatge occidental de la decepció (un aprenentatge al qual fatalment ens condueix el culte a la raó com a via única) ja ha culminat: Déu va morir, ni una sola ideologia s'aguanta dreta, el vell humanisme és una màscara decorativa i el planeta es degrada cada dia més. La decepció occidental se sublimava fins fa poc a base de consum pantagruèlic (que la crisi també ha frustrat) i amb entreteniment incessant. L'única porta que continua oberta a l'optimisme és la de la ciència: l'última promesa de felicitat." El cicle es tanca amb una paradoxa: "Convertim la raó en una nova fe. Confiem en la ciència: cegament".

Recorreguts impredecibles

Un dels recursos utilitzats a *La finestra discreta* és l'aproximació al tot a partir d'una part. Per exemple, la trobada fortuïta amb Raimon Obiols, aleshores primer secretari del PSC, un vespre de 1992 en un solitari bar de Platja d'Aro, on el polític reprenia

forces abans de participar en un míting a Sant Feliu de Guíxols. L'escena serveix a l'autor per comparar Obiols i el seu rival d'aleshores, Jordi Pujol, sempre envoltat d'admiradors, explicant anècdotes i acudits, suscitant curiositat i passions per tot arreu on passava.

En més d'una ocasió, Puigverd mostra la seva capacitat de seguir un tema en un recorregut rizomàtic, impredecible. Així, una trobada en record del poeta Joan Maragall serveix per descriure un dels assistents, el seu nét Pasqual, en particular els ulls, que a l'autor li recorden els de Josep Pla. D'aquí passem a la descripció que fa Pla dels seus propis ulls, "com d'esclatxa de guardiola", i acabem amb una reflexió sobre la crisi actual de l'estalvi.

Antoni Puigverd ha publicat poesia (va obtenir el premi Carles Riba i el premi de la Crítica amb *Curset de natació*), contes i dues novel·les (*La gàbia d'or*, publicada el 1999, era el seu últim llibre). *La finestra discreta* és un encert perquè hi ha trobat el vehicle idoni per desplegar-hi el seu estil, ja que permet l'alternança entre el genèric i el concret, el present i el passat, el dietari i les memòries, la crítica i el retrat. Pel que fa a la temàtica, no difereix de la resta de la seva obra, tant literària com periodística: la revisió –entre emotiva i despietada– del passat i la plasmació de "l'exasperació festiva" com un dels principals corrents del nostre temps.

Els articles intemporals d'Antoni Puigverd, que de vegades sobta trobar a les pàgines de *La Vanguardia* al costat d'anàlisis d'urgència i de cròniques de caducitat immediata, guanyen amb el pas del temps, amb l'ordenació seqüencial i la lectura pausada. "Ara estem iniciant la popularització de la falta de sentit. Als filòsofs de la segona meitat del segle XX, la falta de sentit els turmentava tant que els provocava nàusea. Ara s'està convertint en una experiència divertida, curiosa, entretinguda". Per sort, sempre ens quedarà el mes d'abril: "Els signes d'inquietud i desgràcia són intensíssims. Però la primavera, tossuda i indomable, ha tornat com cada any amb els llavis pintats".